

Rinze Ijbema

Deze preek op Goede Vrijdag wordt geen preek. Sorry daarvoor. Een preek houden is dat je door de woorden heen gekropen bent en ze proeft en zoekt naar de hoofdlijn en dat geef je dan door aan je zussen en broers. Maar een preker is ook maar een mens en soms is je bijbellezen als het schudden van een lege meelzak: het stuift nog wel maar je kunt er geen brood van bakken. Dus ik zeg van te voren: dit wordt iets anders en als je straks vindt dat mijn exegetische niet klopt, dan heb ik je bij deze gelijk gegeven. Deze preek op Goede Vrijdag wordt geen preek. Sorry daarvoor.

Wat gaan we dan wel doen? Ik ga je vertellen welke echo's in mijn hart opkomen als ik Johannes' verslag van Goede Vrijdag lees. Daar zitten Bijbelse echo's bij en ook een paar on-Bijbelse. Maar als je het me gunt: ergens vind ik het op Goede Vrijdag nog wel passen. Om niet te doen alsof je, als je maar lang genoeg puzzelt, uit kunt leggen wat er gebeurt. Want wat er gebeurt is met niets te vergelijken. Je kunt een zaklamp richten op de zon, maar daar wordt het beeld niks helderder van. Maar het licht van de zon wordt op honderd manieren weerkaatst en vanavond kijken we naar een paar van die reflecties.

1. Wat doen Maria en Johannes daar op Golgotha? Of, nog een vraag eerder: is dat Johannes daar op Golgotha? Johannes noemt hem 'de leerling van wie Jezus veel hield.' Ik denk dat het Johannes is. Ik denk dat Johannes, oud geworden, groot genoeg was om welbewust zijn eigen naam niet in zijn verhaal op te nemen. Het Evangelie van Johannes is geen autobiografie, maar een wereldgeschiedenis. Johannes is dankbaar dat hij er bij was op het hoogte-/dieptepunt van die geschiedenis. Maar dan gaat het niet om hem, maar om God. Johannes betekent 'God is genadig.' En dus: 'de leerling van wie Jezus veel hield.'

Wat doen Maria en Johannes daar op Golgotha? Het kan natuurlijk zijn: omdat nu duidelijk kan worden hoeveel Jezus van zijn moeder houdt. En ongetwijfeld is dat zo en ongetwijfeld kun je dat hier leren. Maar hun aanwezigheid roept bij mij een ander moment op, waarin de Bijbel inzoomt op een man en een vrouw. Die man en vrouw stonden aan het begin van de geschiedenis van de wereld. Alles was nog jong en nieuw en aan hun de taak om vruchtbaar te zijn en talrijk te worden, om de aarde te beheren en te beheersen.

Maar op een dag stonden Adam en Eva als versteend naast de boom van kennis van goed en kwaad. Het had een goed idee geleken, eten van die boom, een deur naar heel nieuwe ervaringen. En dat was het geworden, maar het waren niet de ervaringen die ze elkaar hadden voorgespiegeld.

Angst en schaamte, pijn en verdriet. En egoïsme. Want toen God langskwam zei Adam: 'Het was die vrouw die U mij gaf, God.' Toen had God de weg naar de levensboom voor hen op slot gedaan.

Nu staan er weer een man en een vrouw bij een boom, een houten kruis. Niks levensboom, want er hangt een man te lijden en te sterven. 'De koning van de Joden,' volgens het bordje boven zijn hoofd. De koning van de wereld, naar interne pretentie. En natuurlijk is Maria Eva niet, net zo min als Johannes Adam is, en hun relatie is natuurlijk geen huwelijk, ik weet het. En toch geeft Christus hier opnieuw een vrouw en een man aan elkaar. Mensen met een nieuwe opdracht.

Met een nieuwe opdracht? Ja. Kijk, ergens geldt die oude opdracht nog steeds, van vruchtbaar zijn en heersen over de aarde. Maar zie nu eens die opdracht van Jezus aan Johannes en Maria als een vorm van die oude opdracht, maar dan in nieuwe omstandigheden. Het is of Jezus tegen ons zegt: neem eerst maar eens de zorg voor elkaar op je schouders, alsof jullie zonen zijn voor moeders en vaders voor dochters en broers en zussen. Wees vanaf nu een nieuwe familie, een nieuwe mensheid – de eerste stap naar het herstel van de wereld. Al zou dit vandaag de enige zichtbare vrucht van het kruis van Golgotha zijn, dan is toch dat kruis geen symbool van de dood maar de basis voor een nieuw begin.

2. Wat doen Maria en Johannes daar op Golgotha? Los van het doel dat de Heer met hen had, hoe kan het eigenlijk dat ze daar mochten zijn? Was niet het hele leger van koning Jezus uit elkaar gejaagd en kapot geslagen? Precies. Van de kant van een paar vrouwen en een jonge man als Johannes heb je niets te vrezen. Het zal Pilatus een rotzorg zijn of daar nog een oud vrouwtje staat, en dat een jongen nog zonder baard voor haar moet gaan zorgen. Het zal de leiders van de Joden wat uitmaken of zij daar staan te huilen. Jezus is verslagen, zij hebben niets meer te vrezen, laat die zwakkelingen maar worden. Maar ze hadden geen idee.

Daar zit op de achtergrond Pilatus, na tweeduizend jaar nog zo beroemd dat Jack de Gelder vorig jaar zijn rol speelde in *The Passion*. Maar Pilatus staat voor de macht van Rome, de wereldmacht in Jezus' dagen. En een halve eeuw later in Johannes' dagen nog steeds, voor alle duidelijkheid. Dus Jezus is niet gekomen om op zich een eind te maken aan gezagsstructuren. Wat had de keizer in Rome te vrezen van deze koning van de Joden? Gods koninkrijk is immers niet van deze wereld. Christenen zijn de braafste burgers die je kunt verzinnen. En toch en toch en toch. En toch zijn wij veel te bang geworden voor de macht van de overheid. Veel te bang.

Begrijp me goed, ik preek hier niet de revolutie. (Zoals gezegd, ik preek niet eens, vanavond.) Maar het is zoals Jezus zelf tegen Pilatus had gezegd: 'De enige macht die u over mij hebt, is u van boven gegeven.' Wij zeggen u tegen koning Willem Alexander en tegen minister-president Rutte. We bidden voor ze, zelfs als ze de mist ingaan. Maar we kunnen na Golgotha niet bang meer zijn voor welke aardse macht ook. Pilatus dacht niet eens aan Maria en Johannes. Met zijn macht had hij niets te vrezen. Maar als straks de liefde van Jezus in de harten van Maria en Johannes en al die andere mannen en vrouwen aangeblazen wordt door zijn opstanding, door zijn Geest... Wij zijn zwak, zeker weten. Maar we zijn onkwetsbaar. Ongeacht wat welke overheid dan ook verzint. Maar goed, dat is Pasen.

Voorlopig staan ze daar, Maria en Johannes, met Pilatus op de achtergrond. De enige andere aanwezigen die Johannes in de schijnwerpers zet, zijn een paar Romeinse soldaten. Ze verdelen de buit: jij zijn mantel, jij zijn sandalen. Maar ze stopten bij Jezus' onderkleed, de moeite waard om niet te verscheuren. Dus gooien ze de dobbelstenen, zonder dat ze weten dat ze de vervulling zijn van een oude profetie, Psalm 22. 'Wir haben es nicht gewusst,' we hebben het allemaal niet geweten. En misschien vindt jij het ook nauwelijks interessant, zo'n toevalstreffer uit een oude Psalm.

En ondertussen doen wij precies hetzelfde. Denk even met me mee. Het was de nalatenschap van Jezus van Nazareth, die de soldaten daar verdobbelden. De pijn daarvan is dat Hij voor hen al dood is, al gebeurt het voor zijn eigen ogen. Maar wij zouden beter moeten weten. Heel deze wereld, met alles wat er leeft, alle mensen die je ziet, al dat moois en al dat lelijks: het eigendom, de erfenis van Jezus de Christus. Alle achteloze schade die jij toebrengt aan de mensen om je heen, aan de wereld die God je toevertrouwt: je doet alsof Hij er niet toe doet, alsof Hij er voor niets bij hangt. Net de soldaten. Behalve dat wij niet kunnen zeggen dat we het niet geweten hebben.

3. Dus? Dus is het hoog tijd voor een nieuwe zesde scheppingsdag. Zoals Adam en Eva door God aan elkaar zijn gegeven met de grote opdracht voor de wereld te zorgen, zo worden Maria en Johannes aan elkaar gegeven – met de kleinere, maar meer fundamentele opdracht om opnieuw te beginnen vanuit liefde te leven. En zo wordt Golgotha een kruispunt. Je kunt achteloos doorgaan en Jezus de rug toekeren en doorgaan met je macht en met je spel, zoals Pilatus en de soldaten. Of je legt je hand op Johannes' arm om Maria's schouder. En weet je, dat doe je, als je straks in stilte je hand uitstrekt naar het brood en naar de wijn. Dan laat je zien: bij deze zwakke mensen wil ik horen, met deze Heer wil ik één zijn, in leven en dood.

Goede Vrijdag is de laatste dag van de oude schepping, de oude wereldorde. Morgen is het stil, de stille zevende dag, de dag dat Jezus' rustte in het graf. Daarom past het ons om stil te zijn, ook heel concreet, straks bij het Avondmaal en het verlaten van de kerk. Maar jij en ik, wij kennen onze Heer. En zondag zal het licht doorbreken. Een nieuw begin.

Amen.